

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากกระแสของวัฒนธรรมจากต่างประเทศที่เข้ามามีบทบาทกับเยาวชนไทย ทำให้เยาวชนไทยรับกระแสวัฒนธรรมจากต่างประเทศเหล่านั้นมาเป็นแบบอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิต หรือในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมที่หลั่งไหลเข้ามาสู่เมืองไทย จึงทำให้เยาวชนไทยมองข้ามการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไป

ฉะนั้นสถานศึกษาจึงเข้ามามีบทบาทในการที่จะพยายามอนุรักษ์ เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานออกมา สถาบันการศึกษาต่างๆ เล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ เผยแพร่ โดยปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่รู้จักถึงการอนุรักษ์ และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมไทยต่อไป โดยสถาบันเหล่านั้นได้เปิดหลักสูตรเพื่อทำการสอนและสาขาวิชานาฏศิลป์ก็เป็นสาขาหนึ่งในบรรดาสาขาวิชาต่างๆ ที่ได้เปิดอยู่และเปิดสอนทั้งในระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็เป็นสถาบันหนึ่งที่เปิดทำการสอนในสาขาวิชานาฏศิลป์ ซึ่งจากปรัชญาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่จะผลิตบัณฑิต ผู้เพียบพร้อมด้วยความรู้ควบกับการสร้างเสริมคุณธรรมให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยที่จบการศึกษาออกไป เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยสติปัญญา และคุณธรรมที่จะต้องปลูกฝังให้มีความรู้จักตนเอง ใฝ่รู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ตรงต่อเหตุผล รับผิดชอบ เห็นการณ์ไกล มีศีลธรรมและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อเป็นการตอบสนองปรัชญาที่จะผลิตบัณฑิตให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้จัดตั้งและเปิดทำการรับนิสิตรุ่นแรกเมื่อปีการศึกษา 2526¹ โดยได้รับอนุมัติให้จัดตั้งเป็นคณะที่ 15 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี 2527ปัจจุบันทำการสอนตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศป.บ) 4 ปี ใน 4 ภาควิชาคือ

1. ภาควิชาทัศนศิลป์ ประกอบด้วย 4 สาขาวิชาได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปะภาพพิมพ์ ศิลปะภาพถ่าย
2. ภาควิชาดนตรีศิลป์ ประกอบด้วย 4 สาขาวิชาได้แก่ เรขศิลป์ มณฑศิลป์

¹ สำนักสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , พระเกี้ยว 2541 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2541) , หน้า 37 .

หัตถศิลป์ นิทรรศการศิลป์

3. ภาควิชาดุริยางคศิลป์ ประกอบด้วย 2 สาขาวิชาได้แก่ ดุริยางคศิลป์ไทย และดุริยางคศิลป์ตะวันตก

4. ภาควิชานาฏศิลป์ ประกอบด้วย 2 สาขาวิชาได้แก่ นาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์ตะวันตก

นอกจากภารกิจทางด้านการสอนแล้ว คณะศิลปกรรมศาสตร์ ยังทำหน้าที่ในการวิจัยทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม บุกเบิกและพัฒนาวิชาการ โดยผลิตบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งทางด้าน การอนุรักษ์และการแสดงออกทางความคิดในรูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงาน นิสิตทุกภาควิชาในคณะศิลปกรรมศาสตร์จะต้องนำความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาตลอดระยะเวลา 4 ปี มาสร้างสรรค์ผลงานออกมามุ่งสู่สาธารณชน

ในปี 2531 ภาควิชานาฏศิลป์ได้เปิดรับนิสิตและเปิดทำการสอนผลิตบัณฑิตในสาขาวิชานาฏศิลป์ ในการศึกษาของตัวนิสิต นิสิตจะมีการเรียนทั้งในส่วนของทฤษฎี และส่วนของการปฏิบัติการค้นคว้า การทำวิจัย เพื่อให้เป็นไปตามหลักสูตรที่ทางภาควิชาได้วางไว้ นอกจากนี้ทางคณะยังได้สนับสนุนการอนุรักษ์กิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ โดยในการอนุรักษ์และการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์นั้น ทางภาควิชาได้มีบทบาทที่สำคัญที่จะผลิตบัณฑิตออกมาให้มีคุณภาพ โดยมีปรัชญาในการผลิตบัณฑิตไว้ว่า “จะผลิตศิลปินบัณฑิต”² ซึ่งหมายความว่า จะผลิตบัณฑิตที่เป็นศิลปินมีความเชี่ยวชาญในศิลปะสาขาที่ตนถนัด และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้และถ่ายทอดความรู้ไปสู่บุคคลอื่นได้และศิลปินบัณฑิตเหล่านี้ก็ได้สร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าในรูปแบบต่างๆ ขึ้นทุกปี โดยมีแรงจูงใจจากประสบการณ์และสิ่งใกล้ตัว มาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ออกสู่สาธารณชน ภายใต้โครงการที่ชื่อว่า “โครงการปริญญาานิพนธ์” ซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต ของนิสิตสาขาวิชานาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการปริญญาานิพนธ์ มีชื่อตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรว่า วิชาโครงการ นาฏศิลป์ รหัสวิชา 3504490 เป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการค้นคว้าและการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏ

² คณะศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . สูจิบัตร Creative Dance Project 1997 , (นนทบุรี : สหมิตรพรินติ้ง , 2529) , หน้า 2 .

ศิลป์ เป็นรายวิชาที่นิสิตจะต้องนำความรู้ที่ได้ศึกษามาตลอด 4 ปี และจากประสบการณ์มาสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏยศิลป์ออกมา ซึ่งแบ่งเป็นการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏยศิลป์ไทยและนาฏยศิลป์ตะวันตก โดยก่อนที่นิสิตจะเริ่มสร้างสรรค์งานโครงการปริญญาโทนิสิตจะต้องผ่านการเรียนทั้งวิชาบรรยายและปฏิบัติ รวมทั้งการค้นคว้า วิจัย ซึ่งจะต้องศึกษาตลอดทั้งหลักสูตรรวมหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 135 หน่วยกิต โดยแยกเป็นหมวดวิชาต่างๆ ดังนี้

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต

ซึ่งจะประกอบไปด้วยวิชาในสาขา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สหศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และวิชาบังคับเลือกของคณะ ได้แก่ วิชาอังกฤษพื้นฐาน 1 อังกฤษพื้นฐาน 2 วิชาภาษาไทย 1 วิชาภาษาไทย 2 วิชากฎหมายคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานศิลปกรรม วิชาศิลปะและเทคโนโลยี

2. หมวดวิชาเฉพาะ 93 หน่วยกิต

ประกอบไปด้วยวิชาพื้นฐานในคณะที่นิสิตจะเรียน มี 3 วิชา ได้แก่ วิชาศิลปกรรมปริทัศน์ วิชาวิธีวิจัยและเขียนรายงาน วิชาสุนทรียศาสตร์ทางศิลปกรรม ส่วนวิชาบังคับในสาขาวิชาซึ่งมีนิสิตในสาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย และนาฏยศิลป์ตะวันตกจะต้องเรียนเหมือนกันมีทั้งหมด 14 วิชา เช่น นาฏยศิลป์ปริทรรศน์ สรีรวิทยาของผู้แสดงนาฏยศิลป์ ทฤษฎีนาฏยศิลป์ไทย - ตะวันตกและตะวันออก ประวัตินาฏยศิลป์ไทย - ตะวันตกและตะวันออก นาฏยประดิษฐ์ 1 และ 2 การวิจัยนาฏยศิลป์ 1-2 การวิจัยนาฏยศิลป์ 1 และ 2 การฝึกวิชาชีพนาฏยศิลป์ และโครงการนาฏยศิลป์ นอกจากนี้นิสิตทั้งสองสาขาจะต้องเรียนวิชาเฉพาะสาขาได้แก่ ทักษะนาฏยศิลป์ไทย แบ่งเป็นตัวละครและตัวนาง สำหรับนิสิตสาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย และวิชาเทคนิคบัลเล่ต์ สำหรับนิสิตสาขาวิชานาฏยศิลป์ตะวันตก

นอกจากนี้แล้วยังมีวิชาเลือก ซึ่งเป็นวิชาเฉพาะสาขาวิชา สำหรับนิสิตในคณะได้เรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในสาขาของตนยิ่งขึ้น เช่น วิชานาฏยศิลป์ร่วมสมัย 1 การออกแบบและสร้างงานด้านนาฏยศิลป์ ดนตรีนาฏยศิลป์ การจัดการแสดงนาฏยศิลป์ เป็นต้น

3. หมวดรายวิชาเลือกเสรี 9 หน่วยกิต

เป็นรายวิชาที่นิสิตสามารถเลือกเรียนได้ตามรายวิชาที่เปิดสอนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นเพิ่มพูนความรู้นอกเหนือจากวิชาที่เปิดสอนอยู่ในคณะ

วิชาโครงการนาฏศิลป์ เป็นที่สะท้อนปรัชญาในการผลิตบัณฑิตของภาควิชา นาฏศิลป์ ในการนำความรู้ที่ได้ศึกษา ความสามารถของแต่ละคนกลั่นกรองออกมาและผลิตผลงานสู่สาธารณชน ทั้งในเชิงอนุรักษ์ ค้นคว้า วิจัยผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ซึ่งวิชานี้จะเป็นการวัดผลตัวนิสิตก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาออกไปเป็นศิลปินบัณฑิตต่อไป โดยแบ่งการวัดผลออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. การวัดผลความสามารถในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ด้วยทักษะทางด้านนาฏศิลป์ โดยนิสิตจะต้องแสดงความสามารถทักษะทางด้านนาฏศิลป์ไทยและ นาฏศิลป์ตะวันตก ในชุดรำไทยหรือบัลเลต์ ที่เป็นการแสดงเดี่ยว (Solo Dance) ในชุดที่เป็นแบบมาตรฐาน 1 ชุด เช่น รำเชิด ฉิ่งคู่ลักษณะ บุษบาชมศาล Swan Lake Don Quixote เป็นต้น

2. การวัดผลจากการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ภายใต้โครงการที่ชื่อว่า “โครงการปริญญาโท” (Creative Dance Project) โดยนิสิตจะต้องสร้างสรรค์ผลงานออกมาทางด้านนาฏศิลป์ เป็นการแสดงคนละ 1 ชุด โดยมีจะกำหนดเงื่อนไขในเรื่องของ เวลา จำนวนผู้แสดง และงบประมาณที่ใช้ในการแสดงชุดนั้นๆ

3. การวัดผลความสามารถของนิสิต จากการค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์ ในลักษณะของเอกสาร

ในการวัดผลนั้น นิสิตจะต้องผ่านการวัดผลทั้ง 3 ส่วนที่กล่าวมาจึงจะถือว่า สำเร็จการศึกษา หากวัดผลไม่ผ่านในส่วนใดส่วนหนึ่งจะต้องสอบใหม่ในส่วนที่ไม่ผ่าน และในแต่ละส่วนจะมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะคอยตรวจคุณภาพของงานไม่ต่ำกว่า 3 ท่าน นอกจากนี้แล้ว นิสิตเจ้าของโครงการ จะต้องเป็นผลเสนอผลงานด้วยตัวเอง ในเชิงปรัชญาอย่างย่อต่อผู้ชมให้ได้ใจความชัดเจนในเวลาประมาณ 3 นาทีก่อนการชมการแสดงในแต่ละชุด เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นถึงคุณสมบัติในฐานะผู้นำเสนอความคิดที่มีบุคคลิกภาพที่ดีและมีการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมาภาควิชานาฏศิลป์ได้ผลิตศิลปินบัณฑิตรุ่นแรกออกมาโดยนำเสนอผลงานโครงการปริญญาโท ออกมาสู่สายตาสาธารณชน จนถึงปี พ.ศ. 2541 ซึ่งมีผลงานที่มีรูปแบบของนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์ตะวันตก ออกมาแล้วเป็นจำนวนถึง 120 ชุด แต่ละชุดจะมีเรื่องราวและรูปแบบการสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ออกสู่สาธารณชน

และจากการสร้างสรรค์ ผลงานโครงการปริญญาโทของนิสิต สาขาวิชานาฏศิลป์ ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ถึงปัจจุบันนั้น เป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าการสร้างสรรค์โครงการปริญญาโททางด้านนาฏศิลป์ มีแนวคิดรูปแบบตลอดจนลักษณะของการสร้างสรรค์ผลงานว่ามีลักษณะเช่นใด โดยเลือกศึกษาเฉพาะงานที่เป็นลักษณะในงานนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์ไทย

ประยุกต์ ของนิสิตสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 – 2541 ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์และผู้ที่สนใจในงานทางด้านนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาถึงรูปแบบในการนำเสนอผลงานโครงการปริญญาโททางด้านนาฏศิลป์
2. ศึกษากระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานโครงการปริญญาโททางด้านนาฏศิลป์

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเฉพาะผลงานการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยประยุกต์ที่พบในโครงการปริญญาโท ของนิสิตสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 – 2541 ที่ปรากฏในรูปแบบการสร้างสรรค์งานลักษณะนาฏศิลป์ไทยประยุกต์ และมีเอกสารอยู่ จำนวน 52 ชุด จากจำนวนทั้งหมด 80 ชุด

วิธีการดำเนินวิจัย

1. ศึกษาจากงานโครงการปริญญาโทในรูปแบบของรายงานการวิจัย จากภาควิชานาฏศิลป์ และห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ศึกษาจากสูจิบัตร ในการแสดงผลงานโครงการปริญญาโท
3. ศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานโครงการปริญญาโท
4. ศึกษาจากแถบบันทึกภาพ การเสนอผลงานโครงการปริญญาโท
5. จากการสัมภาษณ์ นิสิตเจ้าของผลงานโครงการปริญญาโท ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2534 – 2541
6. นำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลเพื่อเสนอผลการวิจัย โดยเรียบเรียงเป็นบทต่างๆ ดังนี้
 - บทที่ 1 บทนำ
 - บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1 ศึกษาความเป็นมาของคณะศิลปกรรมศาสตร์
 - 2.2 ศึกษาโครงสร้างหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต
 - 2.3 ศึกษาความเป็นมาของโครงการปริญญาโท
 - 2.4 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิชานาฏยประดิษฐ์

บทที่ 3 โครงการปริญญาโท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 – 2541

- 3.1 แนวคิดในงานโครงการปริญญาโท ปี พ.ศ. 2534-2541
- 3.2 รูปแบบในการนำเสนอผลงานโครงการปริญญาโท
- 3.3 การประดิษฐ์ทำของผู้สร้างสรรค์ในงานโครงการปริญญาโท
 - 3.3.1 ทำรำที่พบในงานโครงการปริญญาโท
 - 3.3.2 รูปแบบของการตั้งแถวและการแปรแถว
 - 3.3.3 ลักษณะของการตั้งขุ่ม

บทที่ 4 กระบวนการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ในงานโครงการปริญญาโท

- 4.1 ขั้นตอนการสร้างสรรค์ในผลงานโครงการปริญญาโท
- 4.2 ปัญหาที่พบในการสร้างสรรค์งานของผู้สร้างสรรค์
- 4.3 องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ผลงานโครงการปริญญาโท
 - 4.3.1 เครื่องแต่งกาย
 - 4.3.2 ดนตรีและเพลงที่ใช้
 - 4.3.3 ฉาก
 - 4.3.4 แสง

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

รายการอ้างอิง

นิยามศัพท์เฉพาะ

โครงการปริญญาโท หมายถึง รายวิชาหนึ่งที่นิสิตสาขานาฏศิลป์ไทย ภาควิชา นาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 4 จะต้องลงเรียนเป็นวิชาสุดท้ายก่อนจะจบการศึกษา โดยนิสิตจะต้องนำความรู้ความสามารถนำมาสร้างสรรค์งานออกมามีการค้นคว้า วิจัย เพื่อสร้างผลงานทางด้านนาฏศิลป์ 1 ชุดแล้วนำผลงานนั้นเผยแพร่สู่สาธารณชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงรูปแบบของงานในการนำเสนอผลงานโครงการปริญญาโททางด้านนาฏศิลป์
2. ทราบถึงกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานโครงการปริญญาโททางด้านนาฏศิลป์